

حكومهتی هه‌ریمی كوردستان

وهزارهتی خویندنی بالا و توێژینه‌وهی زانستی

زانكۆی سه‌لاحه‌ددین - هه‌ولێر

كۆلیژی ئاداب - به‌شی ده‌روونزانی / ئیواران

پڕۆژه‌ی ده‌رچوون

ناونیشانی توێژینه‌وه :

(ته‌ندروستی ده‌روونی و په‌یوه‌ندی به‌ ره‌فتاری یارمه‌تی لای مامۆستایانی باخچه‌ی ساویان)

پێشکەشه‌ به‌ نه‌نجوومه‌ن و به‌شی ده‌روونزانی، وه‌ک به‌شیک له‌ پێداویستیه‌کانی به‌ده‌سته‌ینانی بروانانه‌ی بکاتۆریۆس له‌ به‌شی ده‌روونزانی

ئاماده‌کردنی له‌ لایه‌ن توێژه‌ران :

ئاریان محمد اسماعیل

سانا اکرم عبدالله

به‌ سه‌رپه‌رشته‌ی :

م.ی. رۆژگار محمد امین علی

٢٠٢٣ - ٢٠٢٤

بهشی بهکهه

چوارچیوهی گشتی توئزینهوه

باسی بهکهه : رههندهکانی توئزینهوه

۱- کیشهی توئزینهوه

۲- گرتگی توئزینهوه

۳- نامانجی توئزینهوه

۴- سنوری توئزینهوه

باسی دووهم : پیناسهی چههک و زاراهه سهههکیهکان

باسی یه کهم / رهه نده کانی توئزینه وه

۱- کیشهی توئزینه وه که :

دیاریکردنی کیشهی توئزینه وه یه کهم ههنگاوی سه ره کیه له جیبه جی کردنی ههر توئزینه وه یه که، چونکه ههنگاوه کانی دواتری له سه ر بنیات دهنریت، بویه هه موو توئزینه وه کان به کیشهی توئزینه وه ده ست پیده کهن، ورژاندنی کیشهی نه م توئزینه وه یه ش خوی له خویدا پرسیکه، چونکه له م رۆژگار تهن دروستی ده روون به یه کی که له پرۆسه هه ره گرنه گه کانی کۆمه لگه ی مرۆفایه تی داده نریت. تهن دروستیه کی ده روونی باش، حاله تیک ی باشی ده روونیه که مرۆف ده توانیت له گه ل فشاره کانی ژیاندا رووبه رووبیته وه و تواناکانی به دیبه نیت و به باشی فیریت، هه روها کاربکات و به شداری کۆمه لگه کی بکات. به شیک ی دانه براوه له تهن دروستی و خوشگوزهرانی که بنه مای توانا تاکه که سی و به کۆمه له کانه نه بۆ بریاردان و دامه زاندنی په یوه ندی و دارشتنی نه و جیهانه ی تیبدا ده ژین. تهن دروستی ده روونی مافیکی سه ره تای ی مرۆفه. بۆ گه شه پیدانی که سی و کۆمه لایه تی- نابووری زۆر گرنه گه، تهن دروستی ده روونی ته نه ا به نه بوونی تیکچوونی ده روونی سنووردار نییه. نه وان به شیکن له به رده وامیه کی ناۆز، جیاوازن بۆ ههر که سی که، که به پله ی جیاوازی سه ختی و ناره حه تی تایبه ته مند. بویه تهن دروستی ده روونی تاکیک نه گه ر تیک بچیت نه و کار ده کاته سه ر خوی و کاروباری رۆژانه ی و ناتوانیت کاره کانی به باشی نه نجام بدات. بویه لیردا کیشهی توئزینه وه که مان به چهند پرسیاریک ده ورژینین به وه ده ست پیده که ی که نایا تهن دروستی ده روون کاریگه ری له سه ر ره فتاری یارمه تی لای مامۆستایانی باخچه ی ساویان هه یه ؟ نایا په یوه ندی هه یه له نیوان تهن دروستی ده روونی و ره فتاری یارمه تی؟ وه نه گه ر که سه که تهن دروستی ده روونی خراپ بوو، نایا کاریگه ری ده بیت له سه ر ره فتاری یارمه تی لای مامۆستایانی باخچه ی ساویان؟ بویه له به ر گرنگی بابته که به نه رکیکی زانستی و نه کادیمی خۆمان زانی هه تبستین به نه نجام دانی توئزینه وه یه که له سه ر نه م بابته گرنه گه بۆ گه یشتن به ده رنه نجام و ریگه چاره سه ریکی گونجاو بۆ نه م کیشه یه.

۲- گرنگی توپزینه وهکه :

هموو توپزینه وهیه که نه نجام دهدریت، گرنگی و تایبهتی خوی ههیه ده بییت توپزهر به شیوهیه کی بهرچاو بهرجه سته ی بکات و سه رنجی بخاته سه ری. بابه تی (ته ندروستی دهروونی و په یوهندی به رهفتاری یارمه تی لای ماموستایانی باخچه ی ساویان) یه کیکه له بابه ته گرنگ و هه نووکه بییه کان له سه رده می نه مرودا، چونکه له نیستادا ته ندروستی دهروونی به بابه تیکی پیویست ده زانریت له هه موو جیهان له زانکو به ناوبانگه کان چهن دین توپزینه وهی له سه ر ده کریت، چونکه په یوه سته به ته ندروستی مرؤفه وه، وه له رۆزگاری نه مرودا توپزینه وه کان نه وه یان سه لماندووه به گشتی خه ئک ته ندروستی دهروونی باش نیه، نه مهش واتای نه وه ده گه یه نییت که ناتوانن وهک که سیکی ناسایی کاره کان یان جیبه جی بکن، بویه نه م توپزینه وه گرنگیه کی زوری هه یه چونکه له سه ر بابه تیکی پیویستی نیستای کومه لگای کوردیه. له بهر نه وهی ماموستایانی باخچه ی ساویان ده بییت مامه له یه کی تایبهت و ته واو له گه ل مندالانی باخچه ی ساویان بکن چونکه نه وان ته مه نیان بچوکه، لیردا بارقورسی زیاتر ده که ویتته سه ر شانی ماموستا کان تا کو بتوانن به جوانی نه وه کانی داهاتوو په روه رده بکن، به لام نه گه ر ماموستایه ک ته ندروستی دهروونی باش نه بوو چون ده توانییت رهفتاری یارمه تی نه نجام بدات یان کاره کانی له باخچه ی ساویان به باشی نه نجام بدات؟ به پیچه وان ه شه وه نه گه ر تندروستیه کی دهروونی باشی هه بوو نه وه چالاک ده بییت و کاره کانی به باشی نه نجام ده دات. هه موو نه مانه له دوو توپی نه م توپزینه وه زیاتر به وردی روون ده که یینه وه، هه روه ها له روانگه ی هه ست کردن به پرسیاریه تی زانستی و نه کادیمی به نه رکی خومانی ده زانین هه ستین به نه نجام دانی نه م توپزینه وهیه و خستنه پرووی نه نجامی گونجاو له کۆتایی توپزینه وه که که هاوتا بییت له گه ل کیشه ی توپزینه وه که.

۳- نامانجی توپزینه وهکه :

له م توپزینه وهیه توپزهران هه ول ددهن نامانجی توپزینه وه که دیار بکان له چه ند خالینکدا :

۱- ده روازه یه ک بو ناسینی چه مکی ته ندروستی دهروون.

۲- دیار بکردنی په یوهندی نیوان ته ندروستی دهروون و رهفتاری یارمه تی لای ماموستایانی باخچه ی ساویان.

۳- کاریگه ری و لیکه وته کومه لایه تی و دهروونیه کانی ته ندروستی دهروون له سه ر رهفتاری یارمه تی لای ماموستایانی باخچه ی ساویان.

۴- گرنگی تەندروستی دەروون بۆ رەفتاری یارمەتی لای مامۇستایانی باخچەى ساوایان.

۵- چۆن کە سیک دەتوانیت بېیتە خاوەن تەندروستیکی دەروونی باش و جیگیر.

۴- **سنوری توئزینەوگە** : سنوری ئەم توئزینەووە بەناونیشانی (تەندروستی دەروون و پەيوەندی بە رەفتاری یارمەتی

لای مامۇستایانی باخچەى ساوایان) بەم شیوەى خوارەووە دیار دەکریت :

أ - سنوری مرۆیى : مامۇستایانی باخچەى ساوایانی (وار) و مامۇستایانی باخچەى ساوایانی شەهید فاخیر میرگەسۆرى.

ب - سنوری جوگرافی : باخچەى ساوایانی وار و باخچەى ساوایانی شەهید فاخیر میرگەسۆرى ئە گەرەکی نەورۆز - ئە ناوەندی شاری هەولتیر.

ج - سنوری کات : ۲۰۲۳ - ۲۰۲۴

باسی دووهم / پیناسه‌کردنی چه‌مک و زارووه سه‌ره‌کیه‌کان :

۱- ته‌ندروستی ده‌روون :

کۆمه‌ئیک پیناسه‌ی جیاواز بۆ ته‌ندروستی ده‌روون کراوه، هه‌ر زانایه‌ک و نووسه‌ریک له دیدگای خۆی پیناسه‌ی کردووه، واتا پیناسه‌یه‌کی گشتگیر و جیگیرمان نیه. بۆیه له خواره‌وه به‌شیکیان ده‌خه‌ینه‌روو :

ته‌ندروستی ده‌روون بریتیه له گونجان و هه‌ماهه‌نگی ده‌روونیه‌ی که نامانجی پته‌وکردن و پاراستنی یه‌کیته‌ی که‌سیته‌ی و په‌سه‌ندکردنی خود و خه‌ئکانی دیکه‌یه له لایه‌ن تاکه‌وه، نه‌مانه‌ش هه‌ستی ئاسووده‌یی و هه‌سانه‌وه‌ی ده‌روونی بۆ به‌ره‌م ده‌هینن. (فه‌می، ۲۰۱۲ : ۱۸).

له پیناسه‌یه‌کی تردا هاتووه که بریتیه له هه‌لبژاردنی ره‌فتاری تاک که له‌گه‌ڵ نه‌و بارودۆخانه‌دا بگونجیت که رووبه‌رووی ده‌هینته‌وه، له‌سه‌ر بنه‌مای نه‌و بیروکه کۆمه‌لایه‌تیانه‌ی که له‌و کۆمه‌لگه‌یه‌ی که تێیدا ده‌ژی به‌ده‌ستی هیناوه. (خضر، ۲۰۲۱ : ۹).

ریکخراوی ته‌ندروستی جیهانی به‌م شیوه پیناسه‌ی ته‌ندروستی ده‌روونی کردووه : دۆخیکی خوشگوزه‌رانی که تاکیک تواناکانی خۆی به‌دی ده‌هینیت، ده‌توانیت به‌سه‌ر فشاره ئاسایه‌کانی ژياندا زال بیت، ده‌توانیت به‌ شیوه‌یه‌کی به‌ره‌مدار کار بکات و توانای به‌شداریکردنی هه‌بیت له کۆمه‌لگه‌یه‌دا. به‌م مانایه ئه‌رینیه ته‌ندروستی ده‌روونی بنه‌ما و بناغه‌ی خوشگوزه‌رانی تاک و کۆمه‌لگه و نه‌رکه کاریگه‌ره‌کانیانه. (ریکخراوی ته‌ندروستی جیهانی، ۲۰۰۵).

له‌به‌ر رۆشنایی نه‌و پیناسانه‌ی خه‌ستمانه‌روو بۆ چه‌مکی ته‌ندروستی ده‌روون، بۆیه لێردا پیناسه‌یه‌کی کارایی ده‌که‌ین به‌م شیوه‌یه‌ی خواره‌وه : بریتیه له دۆخیک یان حاله‌تیک که مرۆف توانای ناسینی خۆی هه‌بیت، هه‌ست به‌ ده‌روونیک باش و ته‌ندروست بکات، وه شیوازی ژیان و بیره‌کردنه‌وه‌کان و فشاره‌کان کۆنترۆل بکات و کاری لینه‌کات. بتوانیت جوانیه‌ک و رووناکیه‌ک ببه‌خشیت به‌ ژيانی خۆی و خیزان و کۆمه‌لگه‌ی.

۲- ره‌فتاری یارمه‌تی :

لێره کۆمه‌ئیک پیناسه‌ی جیاواز له روانگه‌ی جیاواز بۆ چه‌مکی ره‌فتاری یارمه‌تی کراوه، له خواره‌وه ناماژمان پێداوه : بریتیه له کۆمه‌له‌ پرۆسه‌یه‌کی ده‌روونی و مه‌عریفی که مرۆف به‌کاری ده‌هینیت بۆ هه‌ستکردن به‌و رووداوانه‌ی له ده‌رووبه‌ری رووده‌دن، هه‌روه‌ها میکانیزمی کارلێککردنی له‌گه‌ڵیاندا، وه‌هه‌روه‌ها هه‌موو نه‌و وه‌لامه‌ فیزیاییانه‌ن که له‌سه‌ر

تاک دهردهکهون. بههوی بهرکهوتتی به هاندهریکی دیاریکراو و نهه وهلامانه شیوهی وهلامدانهوهی جوئهیی بو رینماییه زارهکییهکان، یان مهشکردنی نووسین و وهرزشکردن چهندین شتی دیکه وهردهگرن. (العاجیب، ۲۰۲۱ : ۵۶).

ههروهه له پیناسهیهکی ترده هاتوو که رهفتاری یارمهتی بریتیه له : دیاردهیهکی نالۆزه که تیبیدا ستانداردهکان و پرۆسهی دهروونی و نهخلاق و ههلهومهرجی کۆمهلایهتی که تیبیدا روودهات تیکهلاون، پرسهکه سههرهکییه و تهنها دیاردهیهکی دهروونی نییه، بهو پیهی کاریگهریی قوویی لهسهر ژیانی تاک و گروپهکان ههیه، و یارمهتیدان یهکیکه له بهها باوهکانی کۆمهنگا مرۆبیهکان به گشتی. (جابر، ۲۰۰۴ : ۴۳).

ههروهه له پیناسهیهکی ترده هاتوو که رهفتاری یارمهتی بریتیه له : بریتیه له سیستمیک لهنیوان تاکهکانی کۆمهنگادا ههیه بو کارناسانی و هاوکاری کردنی یهکتر بهپیی بارودوخ و کاته جیاوازهکاندا، ههروهه شیوازی رهفتاری یارمهتی له کهسیکهوه بو کهسیکی تر دهگۆریت. (ئهلیکساندر، ۲۰۱۱ : ۴).

له کۆی نهو پیناسانهی خستمانهروو بو رهفتاری یارمهتی، دهتوانین پیناسهیهکی کارهیی نهه چهکه بکهین بهم شیوه : بریتیه له کرداریک یان رهفتاریک کهسیک نهجمی دهات بو هاوکاری کهسیکی تر، وه له کهسیکهوه بو کهسیکی تر جیاوازه. واتا ریزهیهیه، تاک ههست به بهرپرسیاریهتی دهکات بهرامبهر به بابتهیک یان رووداویک که له لایهن کهسیکی تر داوای لی دهکریت هاوکاری بکات.

۳- مامۆستا :

کۆمهلیک پیناسه بو چهمی مامۆستا کراوه، بهشیکیان که پهیوهندی به توێژینهوهکمان ههیه دهیخهینهروو له خوارهوه : دهکریت مامۆستا بهو کهسه پیناسه بکریت که بهرپرسه له دابهشکردنی زانیاری و دابینکردنی بو قوتابیان و ناسانکاری و سادهکردنی زانیاری بۆیان، رۆئی مامۆستا تهنها له دابینکردنی زانیاری بو خوێندکاران سنوردار نییه، بهلکو سههرکردهیهکی رۆشنییرن تیایدا دهرفهت بو قوتابیان دهخوێنن بو چهسپاندنی نهوهی فیری بووه و له ژیان پراکتیکیدا جینهجیی بکهن. (زاید، ۲۰۱۹ : ۴۳).

ههر له پیناسهیهکی ترده هاتوو که مامۆستا پارێزهری مهعریفه و بههاکانه، ههروهه پارێزهری شارستانیهته، نهو کهسهیه که میژووی میللته له لهبیرچوونهوه دهپارێزیت، مامۆستای دلسۆز به باشترین شیوه رینماییی قوتابیان دهکات، و به نارامی و شینهیهیهوه مامهته لهگهڵ بابتهکان دهکات، بو نهوهی بههاکان بگوازنهوه، بیروباوهڕهکان، و گرتگترین زانیاری دهبرارهی ههر بابتهیکی گرتگی تایبتهت به کۆمهنگه و میراته کولتوووریهکان له نهوهیهکهوه بو نهوهیهکی

تر. (قرجتانی، ۲۰۰۸ : ۵۶)

ههروهه مامۆستا ئهوه كه سهيه كه خاوه نداريتي گرنگترين سهروهه و ساماني كۆمهنگه يان تاكهكان پنده سپيهرديت و بهم سامانه مه به ستمان مروفه، گرنكي مامۆستا له وهدايه كه نهوه كه سه بهت كه دهتوانيت پشتي پي به سترت بو ئهوهي ناگاداري نهه سامانه بهت و بهشداري به وه به رهيناني گونجاودا كه خزههت به نامانج و خواستهكاني كۆمهنگه دهكات. نهوه پرۆسهي پهروهده نههجام دههات و ناگاداري پهروهده كرندي مندا له كانه و چاوديري كه شه كرنديان دهكات. نهه بواره جياوازه كاندا. (أحمد ، ۲۰۱۲ : ۴۱)

- له گهل نهوه پيناسانهي باسمان كرد، بيگومان مامۆستاي باخچهي ساويان ئهركيان قورستره و زياتر ماندوو دهبن، چونكه قوتابهكان تهههنيان له خوار (۵) ساله و تهههنيان بچوكه و ناگاداري و بهرپرسيارهتي زياتريان دهويت.

له كۆي نهوه پيناسانهي سهروهه بو مامۆستا، دهتوانين پيناسه ي كارايي مامۆستا بكهين بهم شيوه ي خوارهوه :

دهتوانين بلين مامۆستا نهوه كه سهيه، بروانامهيهكي ههيه له بابهتيكي دياريكراو، كار دهكات له ناو سيسته مي پهروهده. ههول دههات قوتايان له بابهتيكي دياركراو فير بكات جا له ههه قوناغيك بن، وه پهروهده كرنديان پيش فير كردن، پهروهدهي كۆمهلايه تي و دهرووني و نايني، بو ئهوهي نهوهيهكي پيشهنگ بهرههه بهيني به ريگه ي نهوه زانسته ي لايه تي تاكو بهه خشيته.

بەشى دووهم

چوارچىۋەى تيۋرى و

تويژىنە وەكانى پيشوو

۱- تهندروستی دهرونی:

تهندروستی دهرونی حالته تیکی باشی دهرونییه که مروّف دتوانیت له گهّل فشاره کانی ژياندا روبه رو بیتوه و تواناکانی به دیبهنیت و به باشی فیریت و کاربکات و به شداری کومه لگاکه ی بکات. به شیکی دانه پراوه له تهندروستی و خوشگوزهرانی که بنه مای توانا تاکه که سی و به کومه له کانه به بۆ بریاردان و دامه زرانندی په یوه ندی و دارشتنی نه و جیهانه ی تییدا ده ژین. تهندروستی دهرونی مافیکی سهره تایی مروّفه. بۆ گه شه پیدانی که سی و کومه لایه تی و کومه لایه تی-نابووری زور گرنگه. تهندروستی دهرونی ته نها به نه بوونی تیکچوونی دهرونی سنوردار نییه. نه وان به شیکن له به رده و امییه کی ناؤز، جیاوازن بۆ هر که سیک، که به پله ی جیاوازی سه ختی و نارحه تی تایبه تمه ندن، و به نه گه ریکی زوره وه دهرنه نجامه کومه لایه تی و کلینیکییه زور جیاوازه کانیان هیه. نه خوشی دهرونی بریتییه له تیکچوونی دهرونی و که منه ندای دهرونی کومه لایه تی، ههروه ها حالته ته دهرونییه کانی دیکه که په یوه ندییان به نارحه تییه کی توند، خراپی کارکردن، یان مه ترسی زیانگه یانندن به خوته وه هیه. نه و که سانه ی که حالته تی تهندروستی دهرونیان هیه، نه گه ری زوره تووشی ناستی نزمی باشی دهرونی بین، به لام نه مه هه میسه یان مه رج نییه روویدات.

۲- هۆکاره کانی تهندروستی دهرونی:

رهنگه تیکه له یه ک له چه ندین دیاریکه ری تاکه که سی، کومه لایه تی و پیکهاته یی به دریزایی ته مه نمان هه بیت بۆ پاراستن یان تیکدانی تهندروستی دهرونییمان و گۆرینی پینگه ی نیمه له سه ر به رده وای تهندروستی دهرونی. هۆکاره دهرونی و بایؤلۆژییه کانی تاک وهک کارامه یی سۆزداری، به کاره یانی ماده هۆشبه ره کان و بۆماوه یی ده توانن تاکه کان زیاتر به ره ورووی کیشه ی تهندروستی دهرونی ببنه وه. به رکه وتن به بارودۆخی ناله باری کومه لایه تی، نابووری، جیۆسیاسی و ژینگه یی-له وان هه ژاری، توندوتیژی، نایه کسانی و ببه شی ژینگه یی - مه ترسی تاکه کان بۆ تووشبوون به بارودۆخی تهندروستی دهرونی زیاد ده کات. مه ترسییه کان ده توانن له هه ر قۆناغیکی ژياندا دهریکه ون، به لام نه وان هه له قۆناغه هه ستیاره کانی گه شه کردندا رووده دن، به تایبه تی له سهره تایی مندا لیدا، به تایبه تی زیانبه خشن. بۆ نمونه ده زانریت که په روه رده کردنی توند و سزای جهسته یی تهندروستی مندا لان تیکده دات و ترساندن هۆکاریکی سه ره کی مه ترسییه بۆ نه خوشییه دهرونییه کان. به هه مان شیوه هۆکاری پاریزه ر هه ن که به دریزایی ته مه نمان سه ره له ده دن و توانای خوراگریمان به هیزتر ده کن، له وان هه کارامه یی و تایبه تمه ندیییه کومه لایه تی و سۆزداریییه کانی تاکه که سیمان، ههروه ها کارلیکی کومه لایه تی نه رینی، په روه رده یه کی باش، کاری شایسته، گه ره کی سه لامه ت، یه گگرتووی کومه لگا و زور شتی

تر. مەترىيەكانى تەندروستى دەروونى و ھۆكارە پارىزەرەكان لە كۆمەلگادا ئە ئاستە جياوازەكاندا ديارە. ھەرەشە ناوخۆيەكان مەترىيەكان بۆ سەر تاك و خيزان و كۆمەلگا زياد دەكەن، ئە كاتىكدا ھەرەشە جياھانيەكان مەترىيەكان بۆ سەر دانىشتووان بە گشتى زياد دەكەن، ھەرەھا پاشەكشەى نابوورى، بلاوبوونەووى نەخۆشى، حالەتە فرياكوزارايە مەترىيەكان، ئاوارەبوونى زۆرەملى و پەرەسەندى قەيرانى كەشوەوا ئەخۆدەگریت. ھەر ھۆكارىكى مەترىيەكان ھەر ھۆكارىكى پارىزەر ھىزى پيشبينيكردى سنووردارىان ھەيە. زۆرەى تاكەكان سەرەراى ئەووى بەركەوتەى ھۆكارىكى مەترىيدار دەبن، تووشى كيشەى تەندروستى دەروونى نابن، ئەكاتىكدا زۆرىك ئە تاكەكان سەرەراى ئەووى بەركەوتەى ھىچ ھۆكارىكى مەترىيدار نەبن تووشى كيشەى تەندروستى دەروونى دەبن. ئەووى ديارىكەرەكانى تەندروستى دەروونىن كە كارلىك ئەگەل يەكتر دەكەن كە تەندروستى دەروونى بەرز دەكەنەووى يان تىكەدەن.

۳- بەرەوپيشبردنى تەندروستى دەروونى و خۆپاراستن لە تىكچوونى دەروونى:

دەستىووردانەكان لە بواری بەرەوپيشبردنى تەندروستى دەروونى و خۆپاراستن لە تىكچوونە دەروونىيەكان ئامانجيان ديارىكردى ديارىكەرەكانى تاك و كۆمەلايەتى و پىكەتەيى تەندروستى دەروونىيە، پاشان دەستىووردان بۆ كەمكردەووى مەترىيەكان و بنىاتنانى خۆپاگرى و دروستكردى ژىنگەى پالپشت بۆ تەندروستى دەروونى. دەتوانریت دەستىووردانەكان بەپى تاكەكان، گرۈپە تايبەتەكان، يان تەواوى دانىشتووانەكان دابنریت. دارشتنەووى ديارىكەرەكانى تەندروستى دەروونى زۆرچار پىنووستى بە كردار ھەيە كە دىژدەپىتەووى بۆ دەرووى كەرتى تەندروستى، ھەرپۆيە بەرنامەكانى بەرەوپيشبردنى تەندروستى دەروونى و خۆپاراستن لە تىكچوونى دەروونى پىنووستە كەرتەكانى پەرەردە، دامەزراندن، دادپەرەرى، گواستەووى، ژىنگە، نىشتەجىبوون و چاودىرى كۆمەلايەتى ئەخۆ بگریت. كەرتى تەندروستى دەتوانریت بەشدارىيەكى بەرچاوا بكات بە تىكەكردى ھەولەكانى بەرەوپيشبردن و خۆپاراستن لە خزمەتگوزارايە تەندروستىيەكان. بانگەوازكردى و دەستپىكردى و ئاسانكارى بۆ ھاوكارى و ھەماھەنگى فرە كەرتەكان لەكاتى پىنووستا. خۆپاراستن لە خۆكوشتن يەكەمايەتییەكى جياھانيە و ئە ئامانجەكانى گەشەپىدانى بەردەوامدا ھاتووى. دەتوانریت پيشكەوتنى بەرچاوا ئەم بواردە بەدەست بەنریت بە سنوورداركردنى دەستراگەيشتن بە شىوازەكانى خۆكوشتن، پيشكەشكردى زانىارى بەرپرسىارانەى خۆكوژى، فېربوونى كۆمەلايەتى و سۆزدارى ھەرزەكاران و دەستىووردانى پيشوختە. قەدەغەكردى بەكارھىنانى قركەرى زۆر مەترىيدار دەستىووردانىكى تايبەتە كە ھەرزان و كارىگەرە بۆ كەمكردەووى رىژەى خۆكوشتن.

پيشخستنى تەندروستى دەروونى ئە مندالان و ھەرزەكاراندا يەكىكى دىكەيە ئە ئەولەويەتەنى كە دەتوانریت ئە رىنگەى سياست و ياساكانەووى بەدەستبەنریت كە تەندروستى دەروونى بەرەوپيش دەبن و دەپيارىزن، بە پالپشتىكردى

چاودیران له دابینکردنی چاودییری له قوئانی پهروهدهکردن، جینهجیگردنی بهرنامهکانی قوتابخانه، و باشتکردنی کوالیتی ژینگه‌ی کومه‌لایه‌تی و نه‌لیکترونی. بهرنامه‌کانی فیبروونی کومه‌لایه‌تی و سۆزداری له‌سه‌ر بڼه‌مای قوتابخانه له کاربگه‌رتین ستراتیییه‌کانن بو پیشخستنی تهن‌دروستی دهروونی بو ولاتانی ههموو ئاسته‌کانی داها. پیشخستنی و پاراستنی تهن‌دروستی دهروونی له شوننی کاردا بواریکی گرنگی زیاتره و ده‌توانریت له ریگه‌ی یاسا و ریساکان، ستراتییی ریخراوه‌یی، راهینانی به‌ریوه‌به‌ر و ده‌ستیوه‌ردانی کریکارانه‌وه پشتگیری بکریت.

۴- چاودییری و چاره‌سه‌ری تهن‌دروستی دهروونی:

له چوارچیوه‌ی هه‌وئه نیشتمانییه‌کان بو به‌ره‌وپیشبردنی تهن‌دروستی دهروونی، پاراستن و به‌ره‌وپیشبردنی خوشگوزهرانی دهروونی ههمووان زۆر گرنگه، له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا دابینکردنی پیداو‌یستییه‌کانی نه‌و که‌سانه‌ی که حاله‌تی تهن‌دروستی دهروونیان هه‌یه. پیویسته نه‌مه‌ش له چوارچیوه‌ی چاودییری تهن‌دروستی دهروونی کومه‌لایه‌تیدا نه‌نجام بدریت، که ده‌ستراگه‌یشتن و وه‌رگرتنی ئاسانتره له چاو چاودییری دامه‌زراوه‌یی، که یارمه‌تیده‌ره بو ریگریکردن له پیشینکردنی مافه‌کانی مروف و به‌ده‌سته‌یه‌نانی ده‌رنه‌نجامی چاکبوونه‌وه‌ی باشت‌ر بو نه‌و که‌سانه‌ی که حاله‌تی تهن‌دروستی دهروونیان هه‌یه. چاودییری تهن‌دروستی دهروونی کومه‌لایه‌تی پیویسته له ریگه‌ی توپیک له خزمه‌تگوزارییه به‌یه‌که‌وه به‌ستراوه‌کانه‌وه پیشکەش بکریت که بریتین له: خزمه‌تگوزارییه‌کانی تهن‌دروستی دهروونی که له چاوه‌دییری تهن‌دروستی گشتیدا یه‌کده‌خرین، به‌زۆری له شوننه‌کانی نه‌خوشخانه‌دا

۲- رەقتارى يارمەتى:

رەقتارى يارمەتيدەر دياردەيەكى ئاۋزە كە تىيدا ستانداردەكان، پرۆسەى دەروونى، ئەخلاق و بارودۇخە كۆمەلەيەتتەكان يەكتەر دەپرن. باسى ئەوۋە كەرد، بابەتەكەى سەرەككەى و تەنبا دياردەيەكى دەروونى نىبە، بەو پىنەى كارىگەرى قوۋى ئەسەر ژىانى تاك و گروپەكان ھەيە. يارمەتى يەككە ئە بەھا باوۋەكانى كۆمەنگا مەۋىيەكان بە گشتى. (جابر، ۲۰۰۴، ل ۴۳). خۇمان رابەنننن يەككە ئە ياساكانى رەقتارى ئەخلاقى ئەوۋەيە كە خەرىكى يارمەتيدانى راستەقەنەى ئەوانى تر بىت، بەس نىبە بۇ ئەوۋەى بە ھەموو سىفەت و بەھرە و تواناكانمانەوۋە بەشدارى بەكەين تواناى باش نىبە ئە كۆمەنگايەكدا دەژنن ئەگەل كەسانى تر و زۆر گەنگە باش بوون ئەگەل كەسانى تر گەنگ نىبە چ توانايەكمان ھەبىت دەتواننن بەكارىان بەنننن بۇ يارمەتيدانى كەسانى تر، ئە كۆتايىدا نىبە كاتىك باس دەكەين نىبە ئە كۆمەنگايەكدا دەژنن و سەروشتى بەختەوۋەرىمان زۆر پەيوۋەستە بە ھەموو كۆمەنگاۋە. بۇيە زۆر گەنگە ئەخلاق بىرىتتە ئە پاكەرتنى عەقلى كراۋە و بە شىۋەيەكى سنووردار يان سنووردار بىر ئەكەينەوۋە، ئەمەش ماناى ئەوۋەيە كە نىبە تەنبا ئە ناو خۇماندا بىر ناكەينەوۋە يان سنوورى بىنەمالەكەم، بەلام بۇ ئەوۋەى بىر ئە كۆمەنگەى گەۋرەتر بەكەمەۋە و ئەك تەنبا ئە سنوورى سەردەمى نىستادا، بەلكو بىرى نىبەكەمەۋە داھاتوو و دەرنەنجامەكانى ئەو كارانەى كە دەيكەم. (ئەلىكساندەر، ۲۰۱۱، ل ۴) ئەوانەى پەپرەۋى ئە مىراتى دەروونناسى كۆمەلەيەتى دەكەن، تىببىنى ئەوۋە دەكەن كە ئە دەورى دوو بابەتى سەرەككەى دەسۋىتەۋە: لىبوردەيى و رىق و كىنە و چى ئەمەش دەبىتە ھۇى ھەلاۋاردن و شەرانگىزى بەرامبەر بە ئەوانى تر و دوۋەمىان پىرسى پاكىشان و خۇشەۋىستى و ئەو مەمانەيە كە لىيانەۋە سەرھەئەدات. وروژنرا و يارمەتى دا نامازە بەۋە دەكرىت كە لىكۆلننەۋەكان ئەسەر رەقتارى يارمەتيدەر ئە نىگەرانىبەكانى بزۋوتتەۋەى دەروونناسى ئەرىننيدان، بەو پىنەى ئە رەقتارە گەنگەكاندان كە گەشەسەندنى دەروونى تاك و ھاۋناھەنگى كۆمەلەيەتى ئەسەر بنىات نراۋە. كارىگەرىبە ھاۋبەشەكانى رەقتارى سۆزدارى و پرۆسەى مەعرىفى و رەنگدانەۋەى ئەوان ئەسەر رەقتارى يارمەتيدەر جىگەى سەرنجە.

لىكۆلننەۋەى ھاۋچەرخ ئەم رەقتارە.(عەبدولباقى ۱۹۹۸، ل ۴۰) ئە دژى بەرزىان دەكاتەۋە يەككە ئەو شتانەى كە تۋىژەرانى سەرقال كەدوۋە، گەرانە بەدۋاى ئەو ھۆكارانەى كە پال بە مەۋقەۋە دەننەت بۇ يارمەتيدانى كەسانى دىكە و...

مشتومېرى تىۋرى ئەم بۋارەدا بە چەندىن ئاراستەدا رۋودەدات، ئەوانە ئەو ئاراستەيەى كە پاتەرسۇن و ھاۋكارانى نۋنەرايەتى دەكەن. جەختيان ئەسەر گەنگى ھاۋسۆزى كەدەۋە ۋەك پالئەرىك بۇ پىشكەشكەردنى ھاۋكارى. پاتەرسۇن پىنى ۋايە كە رەقتارى تەنبا خۇبەخشانە دەتۋاننەت رۋوبىدات بە بەردەۋامى، و ھەرچەندە قۇرمەكانى رەقتارى كۆمەلەيەتى ئەرىنى ھاۋشۋەى يەكتەن ئەۋەى كە ئە رۋوى ئە رۋوى تايبەتمەندى و ئەنجامەكانيانەۋە، ئە جۆرى جىاۋازن و ئە ژىر

رۆشنایی ئەمەشدا پێویستیان بە ستراتیژی توێژینهوه ههیه. جیاوازی. که داوای پێویستی جیاکردنهوهی نێوانیان دهکات بۆ
نهوهی بتوانریت به وردی لیکۆلینهوهیان لهسههه بکریت.

باسی دووهم / توئزیننه وهکانی پیشوو

۱- توئزیننه وهی عه ره بی (فاطمه بنت علی صالح الشمرانی - ۲۰۲۲).

به ناویشانی (نهرمی دهروونی و په یوه ندییه که ی به خۆبه گه وره زانین له نیوان مامۆستایانی باخچه ی ساوایاندا) توئزیننه وه یه کی مهیدانیه له شاری تابوک له ولاتی سعودیا له سالی (۲۰۲۲) نه نجام دراوه. نه م توئزیننه وه یه نامانجی دهستنیشان کردنی په یوه ندی په یوه نیدیاری بوو له نیوان نهرمی دهروونی و خۆبه گه وره زانین له نیوان مامۆستایانی باخچه ی ساوایان له شاری تابوک. توئزهره که نه و شیوازه ی وه سفکهر و په یوه نیدیاری، به کارهینا بو ژماردنی نهرمی دهروونی له نیوان په یوه ندییه که ی به خۆبه گه وره زانین لای مامۆستایانی باخچه ی ساوایان، نمونه ی توئزیننه وه که پیکهاتبوو له (۴۰) مامۆستای باخچه ی ساوایانی حکومی ژن له شاری ته بوک. له گرنگترینیان نه نجامه کان بریتی بوون له: بوونی په یوه ندییه که ی نه رینی له نیوان نهرمی دهروونی و خۆبه گه وره زانین له نیوان مامۆستایانی باخچه ی ساوایان له شاری تابوک له ناستی گرنگی (۰.۰۰۱) ههروه ها نه نجامه کان ناماژهیان به وه کرد که هیچ جیاوازییه کی ناماری گرنگ له نیوان نه ندانی نمونه ی توئزیننه وه که دا نه بووه له ژماره ی گۆراوی مندالان له پۆله که دا. له ژیر روشنایی نه م نه نجامه ندها، نهرمی دهروونی و خۆبه گه وره زانین له نیوان مامۆستایانی باخچه ی ساوایاندا ده گه رینه وه، خولی راهینان به نامانجی په روه رده کردنی مامۆستایانی باخچه ی ساوایان سه باره ت به گرنگی به رزکردنه وه ی ناستی خۆراگری دهروونی نه نجامه درا، جگه له وهش بو نه نجامدانی کۆبوونه وه ی خویندن دوا ی گفتوگۆیه ک له نیوان نیدیاره و مامۆستایان بو گفتوگۆکردن له سه ر سه رچاوه ی نه و فشارانه ی که رو به روویان ده بیته وه که کاریگه رییان له سه ر خۆبه گه وره زانینیان هه یه.

۲- توئزیننه وه ی (أ/ هاجر نصرالدین محمد أحمد - ۲۰۲۰).

به ناویشانی (نهرمی مهعریفی و په یوه ندییه که ی به نه دای پیشه یی له نیوان مامۆستایانی باخچه ی ساوایان له پارێزگای ده ریای سوور) توئزیننه وه یه کی مهیدانیه له شاری ریاز له ولاتی سعودیا له سالی (۲۰۲۰) نه نجامه دراوه. نه م توئزیننه وه یه نامانجی دیاری کردنی په یوه ندی نیوان نهرمی مهعریفی و نه دای پیشه یی مامۆستایانی باخچه ی ساوایان بوو. نمونه ی توئزیننه وه که پیکهاتبوو له (۲۲) مامۆستای باخچه ی ساوایان له پارێزگای ده ریای سوور، بو گه یشتن به نامانجه کانی توئزیننه وه که، توئزهر له پیوه ره کانی نهرمی مهعریفی که له لایه ن عه لادین عه بدولحه مید نه یوبه وه ناماده کرابوو، و پیوه ره کانی نه دای پیشه یی که له لایه ن توئزهره وه ناماده کرابوو پشتی پێ به ستن، وه ههروه ها توئزهر میتودی شیکاری وه سفی به کارهیناوه، بو جیه جیکردنی نامانجه کان و شیکردنه وه ی داتا و زانیاریه کان توئزهر به رنامه ی (SPSS)

به کارهیناوه. وه ئهوان ئه نجامه کان ده ریانخست که په یوه نندییه ک له نیوان ئه دای پیشه یی و په هه نده کانی نه رمی مه عریفیدا هه بووه. توێژهر ئه م ئه نجامه روون ده کاته وه ئه و تاکانه ی که نه رمی مه عریفییان هه یه، ئیهاتووی باشترین هه یه له که سانی دیکه په ره پیدانی به دیل و پیشنیارکردنی چاره سه ری نوێ بو ئه و کیشه و بارودوخانه ی که تووشی ده بن، توانایه ک رهفتاره بنه ره تییه مه عریفیه کان که به کاریگه ری و سه رکه وتن تاییه تمه ندن. بویه توێژهره که بوی درده که ویت که شتیکی لوژیکییه که ئه دای پیشه یی ماموستا په یوه سته به نه رمی مه عریفیه وه. وه هه رووه ها ئه و که سانه ی که نه رمی مه عریفی به رزیان هه یه بیرکردنه وه ی میتا نیشان دده دن، مه عریفی بریتیه له پلاندانان و چاودیری کردن و حوکمان له سه ر ئه نجامدانی خو و ئه م سیفه تانه له تاییه تمه نندییه کاندان ئه و ئیهاتووویانه ی که ده بیت ماموستایه کی ئیهاتوو خاوه نی بیت.

۳- توێژینه وه ی (زینب محمد کاطع - ۲۰۱۹).

به ناویشانی (فشاره ده روونییه کان و په یوه نندییه کانیان به باشترین سیسته می به ها لای ماموستایانی باخچه ی ساویان، توێژینه وه یه کی مهیدانی له شاری به غدا). توێژینه وه یه کی مهیدانیه له شاری زهر له ولاتی مصر له سالی (۲۰۱۹) ئه نجامدراوه. فشاره پیشه ییه کان کاریگه ریه کی به چاویان له سه ر هه ئسوکه وتی ماموستایانی باخچه ی ساویان و به ره و پیشبردنی به ها کانیان هه یه، به و پینه ی مامه ئه له گه ل توێژیکی گرنگ (مندا لان) له کومه لگادا ده که ن، که بنه مای پیشکه وتنی هه ر کومه لگایه کی پیشکه وتوووه. بویه بو مان درده که ویت که ماموستایانی باخچه ی ساویان شیوازی جو راو جو ری په یوه ست به تاییه تمه نندییه ده روونییه کانیان و سروشتی رووداوه کان خو یان به کارده هینن بو روویه روو بوونه وه ی هه ندیک رووداوی ستیریس، هه ندیکیان توانای ئه وه یان هه یه به شیوه یه کی نه رم و نیان مامه ئه له گه ل رووداوه که دا بکه ن و به رگه ی فشار بگرن و خو یان له گه ئیدا بگونیین و خو یان باشتر بکه ن نمایش کردن، و هه ندیکیان به شیوه یه کی ره ق و نه رینی مامه ئه ی له گه ل ده که ن و هه سته ی پیده که ن وه ک نه وه ی هه ره شه بیت بو سه ری یان مه ترسییه ک بو سه ری. ئه مه ش هه سترکردنیان به فشاری ده روونی زیاد ده کات، ئه مه ش له سه ر بنه مای پاشخانی خو یان له سه ر مانا که سییه کان و واتا تاییه ته کان داده نین که ماموستایان زیادی ده که ن بو شیوازه کانی مامه ئه کردنیان له گه ل رووداوه ستیرسییه کان، نامانجی توێژینه وه که ده ستینشان کردن فشاره ده روونییه کانی ماموستایانی باخچه ی ساویان و په یوه نندییان به باشترکردنی خو یان سیسته می به ها. بو گه یشتن به نامانجی توێژینه وه که، توێژهر شیوازی وه سفکردنی به کارهیناوه. نمونه ی توێژینه وه که بریتی بوو له (۱۵۰ ماموستای ژن) که به شیوه یه کی هه ره مه کی له دانیش توانی توێژینه وه ی ماموستایانی باخچه ی ساویانی حکومی له شاری به غدا/ لایه نی روسه فه هه لبرێردان. توێژهر دوو پینه وه کانی فشاری ده روونی به کارهیناوه (که له لایه ن

تۆيژەنە نامادەكراره)، ھەرھە پيۆرەكانى باشتىركردنى سىستەمى بەھاي ئە (شەمىخ و الحمدانى، ۲۰۱۰) ۋەرگرتوۋە، تۆيژىنە ۋەكە گەيشتە چەند ئەنجامىك، ئەوانە كە تا سىستەمى بەھاي مامۇستاي باخچەي ساوايان بەرزتر بىتتا، تا كەمتر فشارى دەروونى ھەبۋە. تۆيژىنە ۋەكە بە كۆمەللىك پىشنىيار كۆتايى ھات.

۴- تۆيژىنە ۋەي (م. أحمد عبدالرحمان محمد - ۲۰۱۹).

بەناۋىشانى (رۆلى مامۇستايانى باخچەي ساوايان ئە كۆنترۆل كوردنى رەقتارى تىك دەرائەنى مندالان

ۋە رىگاكانى قوۋل كوردنە ۋەي ئە روانگەي بەرپۆە بەرە ژنەكانە ۋە). تۆيژىنە ۋەيەكى مەيدانىيە ئە شارى بغداد ئە ولاتى عىراق ئە سالى (۲۰۱۹) ئەنجامدراۋە. نامانجى تۆيژىنە ۋەكە دەستىشاندن كوردنى رۆلى مامۇستايانى باخچەي ساوايان بوۋ ئە كۆنترۆل كوردنى رەقتارى پىشپوى نىوان مندالان مندالان و رىگاكانى قوۋل كوردنە ۋەي ئە روانگەي بەرپۆە بەرەكانە ۋە، مەن رىبازى ۋە سەفكەرم بەكارھىنا و ۋەر مگرت پىسارىنامەكە بو كۆكردنە ۋەي زانىيارى بەكارھاتوۋە، و تۆيژىنە ۋەكە بو نمونەيەك ئە بەرپۆە بەرائى باخچەي ساوايان بەكارھىنراۋە. ۱۵۲ (بەرپۆە بەرى ژن ھەبوون كە بەپىي گۆراۋەكان (پارىزگارى - ئەزمون) دابەشكرا بوون، و ئەنجامەكان ئە ئەنجامدا. نمونەي تۆيژىنە ۋەكە پىي وايە مامۇستايانى باخچەي ساوايان رۆلى خۆيان ئە كەم كوردنە ۋەي رەقتارەكاندا دەگىرن تا رادەيەكى مامناۋەند ئازاۋەگىرپىيە و نمونەي تۆيژىنە ۋەكە تا رادەيەكى زۆر لەسەر شىۋازە پىشنىيار كراۋەكان ھاوران. بو قوۋل كوردنە ۋەي ئەم رۆلە، جگە ئە ۋەي كە ھىچ جىاۋازىيەكى نامارى بەرچاۋ ئە ۋەلامەكانى نمونەدا نىيە. تۆيژىنە ۋەكە دەگەرىتە ۋە بو گۆراۋەي پارىزگاکان، ئەكاتىكدا جىاۋازى ھەيە بەھۋى گۆراۋەي ئەزمون ۋە ئە بەرژەۋەندى ژنانى بە ئەزمون. بەرزترىن و ئە ژىر رۆشنايى ئەنجامەكاندا، تۆيژىنە ۋەكە ھەندىك پىشنىيارى خستەروو، ئەوانە: پىيۋىستى سوۋدوۋەرگرتن لىي ئەو شىۋازانەي ئە تۆيژىنە ۋەكەدا پىشنىياركراۋن بو قوۋل كوردنە ۋەي رۆلى مامۇستا ئە كەم كوردنە ۋەي رەقتارى پىشپوى نىوان. مندالان ئە رىگەي ۋەرگرتنى ئىدارەي پەرۋەردەيى بە گشتى و ئىدارەي باخچەي ساوايان بە تايبەتى بو ئەمە رىگاكانى رايىنانى مامۇستايان بو بەكارھىنانى رىبازە مۆدىرنەكان و ستراتىيەكانى وانەوتنە ۋە كە كارلىكى مندالان ئەناۋ پۇلدا زىاد دەكات و رەقتارە پىشپۆەكانىيان كەم دەكاتە ۋە مامۇستايانى باخچەي ساوايان بە شىۋەيەكى بەردەوام ئەگەل خىزانەكەدا كاردەكەن بو زانىنى ھۆكارەكانى رەقتارى ئازاۋەگىرپانە. مندالان و پىكەۋە بەشدارى بكەن ئە كەم كوردنە ۋەيان، چالاك كوردنى رىساكان بو كۆنترۆل كوردنى قوتابخانە ئەناۋ باخچەي ساواياندا مندالان بەگۆيرەي سروسىتى قوناغەكە و پىداۋىستىيەكانى و بەگۆيرەي مېتود و ستراتىيى مۆدىرن كە ئەگەل تايبەتمەندىيەكانى مندالانى باخچەي ساواياندا دەگونجىت، كە بەشدارە ئە كەم كوردنە ۋەي رەقتارى پىشپوى ھەيانە.

۵- توئیزینه وهی (م.اسماء فتاح عبدالله - ۲۰۱۷):

به ناویشانی (نهرمی دهروونی له نیوان مامۆستایانی باخچهی ساویان و په یوه ندییه که ی به پشتیوانی کۆمه لایه تی و هه سترکردن به به خته وهری دهروونی). توئیزینه وهیه کی مهیدانیه له ولاتی مصر له سالی (۲۰۱۷) نه نجام دراوه. نهرمی دهروونی له نیوان مامۆستایانی باخچهی ساویان و په یوه ندییه که ی به پالپشتی کۆمه لایه تی و هه سترکردن به به خته وهری دهروونی نامانجی توئیزینه وهکه: نامانجی توئیزینه وهکه ده ستیشانکردنی ئاستی نهرمی دهروونیه له نیوان مامۆستایانی باخچهی ساویان له ژیر رۆشنایی گۆراوه کان (نه زموونی پسپۆری)، و لیکۆئینه وه له په یوه ندی نیوان نهرمی دهروونی، کۆمه لایه تی پشتگیری - و هه سترکردن به به خته وهری دهروونی له نیوان مامۆستایانی باخچهی ساویان، و پیکهاتبوو نمونه که پیکهاتبوو له (۱۲۰) مامۆستای باخچهی ساویان، و پیه وریک (نهرمی دهروونی - پشتگیری کۆمه لایه تی - هه سترکردن به به خته وهری دهروونی) که له لایه ن توئیزه وه ناماده کرابوو به کارهینرا. بۆ شیکردنه وهی داتا و زانیاریه کانی فۆرمی راپرسیه که پشت به ستراره به به رنامه ی (SPSS) نه نجامه کان ده ریانخست که جیاوازییه کی ناماری به رچاو له نهرمی دهروونیدا هه بووه به هۆی گۆراوه ی پسپۆری له نیوان مامۆستایانی باخچهی ساویاندا هیچ جیاوازییه کی به رچاو له رووی نامارییه وه له نهرمی دهروونی له نیوان مامۆستایانی باخچهی ساویاندا نییه به هۆی گۆراوه ی نه زموون، و بوونی په یوه ندییه کی نه رینی له نیوان نهرمی دهروونی و هه ردوو پشتگیری کۆمه لایه تی و هه سترکردن به د لخواشی دهروونی له نیو مامۆستایانی باخچهی ساویاندا.